

DVOREC RANOCELNIKOV

Saša Vuga

V nočeh, ko zima divja čez »dvorec ranocelnikov«, poiščem Karlov revolver, vzdignem petelina in spustim naboj v cev. Potlej ležem pred kamin, na rdeči ovčji kožuh. Panj praskeče, vroče me oblije.

Veter krade korce s streh.

Skoro ne bo več poti do dvorca.

Karlo je rad posedal pred kaminom. Iz starinarne so mu pripeljali stol s plišem na naslonkih.

Posedal in se ljubil.

Tudi ovčji kožuh je prinesel iz antikvariata. Privihral je, pomnim, dišal je po usnju, jodu, po parfumu. Po parfumu: bil je poljski EMIR. EMIR iz vojvodine Poznan.

Včeraj sem nesla magistru Lekiju rože na grob — ampak o Lekiju pozneje.

Parfum me je omamljal. Zmeraj sem se stisnila h Karlu, ga poljubila. Stal je sredi izbe, nasmehljan, blaziran. Oči je pripiral v lesteneč, v strašljivo, pol roženo, pol železno hobotnico pod stropom. V roki je stiskal ali holandsko gospodično, vso rokokojsko, krhko in v šolnčkih in steznikih vso tuberkulozno, ali bogca iz hribovske cerkve, puško turškega konjika, zakmašni meč meščana, majolko, tolar, poljšjo past. »Dvorec ranocelnikov« se je spreminjal v muzej in dišal po žlahtni zatohlosti kakor omara v zakristiji.

Čez vse pa je včasih plaval EMIR.

Ko je meglenega je pripeljal prodajalko iz antikvariata — bilo je mrzlo, ob Soči je stal kot kamen med kamni ribič, v jablanah so kakor kepe iz katrana ždele vrane — je parfumska čarovnija izpuhtela. Ko da se je čoln, ki me je bil varno nosil, razpihnil v sajasto sapico: zdajle moram vdano potoniti. Nisem jokala, telo me je preveč bolelo. Bolelo, pravim. Negibno sem sedela v stolu pred kaminom. Negibno, pravim. V bogatih hlapih se ji je EMIR jemal iz torbice, iz nedrij in iz dolge rute, malomarno vržene okoli lepega vratu. In bolel me je mir njenih samozavestnih, prav nič radovednih oči. Pač oficirsko dete, veren plod očeta. Trinajst let mlajša od mene, še malo ne sanjava, mrzla za vroče besede, ki so nas opekle, neutrujena in, kratka, mlada. Lasje v rep, šminka po Modiglianiju, mešički na uhljih neprebodeni. Nosila je črne meksikajnarje in na črnih rokavicah grb: pohleven pes in krona.

Stegnila je nogo po rdečem kožuhu in si prižgala cigareto:

»Z gospodom doktorjem hočeva v Etiopijo.«

»Kar Karlo mu recite.«

»S Karlom hočeva v Etiopijo!«

»Nas nemara tukaj ni več kot preveč bolnikov?«

Pihnila je dim:

»Moja dobra gospa, že od pubertete čakam na škornje iz udava, ki je, recimo, požrl savojskega častnika.«

»Eksotično! ... Upam, da boste razočarani. Moje mlado dekle, ko boste prekoračili devetindvajset let, se vam bo hrbtenica skrivila za pol centimetra, na polici pa bo stal kvečjemu škarpet iz kače, ki je recimo, požrla ponižnega kalabrijskega kuharja. Se vam ne vidi?«

Gledala me je in potlej rekla:

»Govorjenje vas, gospa, utruja.«

Obrnila je glavo:

»Po kaj sva pravzaprav prišla?«

Karlo je zrl v tla. S pestmi se je opiral na posteljo: nerodno, velikansko, vso v izrezljanih hruškah, trobenticah in lovorovih listih. Postelj mu je po poroki podarila mati. Kupila jo je v mestu, med vojno, ob grajski razprodaji: gospod grof je jokal, črnoborzijanci, zijala in prekupci pa so z debelimi zahrbtji preizkušali odpornost plemenitih vzmeti.

»Po kaj, Karlo!« je ponovila s klicajem.

Bil je v plašču, glavo je imel globoko sklonjeno.

»Pétka, prišel sem reč na svidenje!«

Z bledo masko sem zašepetala:

»Med moškim in žensko je na svidenje največkrat zbogom.«

»Namesto Karla se bo odslej odvetnik z vami pogovarjal.«

Nataknila si je rokavice in odšla.

»Na svidenje, Pétka ...«

»Karlo vendar, zakaj?«

»Saj veš,« je zamrmral.

»Pisma?« sem vprašala in se nasmehnila v solze.

»Recimo, pa morda še kaj.«

»Kaj še, zaskozibog!«

»Zbogom!« je rekel in mi strgal roko s plašča.

V hodnik so peketali njeni črni meksikajnarji.

Zazrla sem se v ogenj. S takšnim ognjem sem ga zmeraj pričakala. Bilo naj bi toplo in samo najino. Kolikokrat sva v nočeh Šentviške gore, ko je dež lil kot kužne solze na senik, sanjala. Zdaj sem v prasketu panja ugledala pol plešasto pisarjevo lobanjo, njegov edini zob in nos, ki je vstran poganjal iz ogrlice mozoljev. Treba se bo torej s takšnim spovednikom pogovarjati.

Pa kako naj mu povem:

»Gentlemen, svojega moža imam strahotno rada. Ljubim ga, razumete!«

Nemogoče.

Z odvetnikom bo zdaj beseda.

Mili bog in sanje, drago ti jih plačujemo!

Šla sem k oknu: na dvorišču se je blesketalo prodano kamenje. Teraso je sleherno poletje napadala glicinija in se jeseni upehala na desnem in na levem stebru. Drevesa, ki so jim pobrali sad, so vdano, so potrpežljivo čakala. Kraj poti, pred vrati v drvarnico, je prežala mačka. Pa ni podgan v »dvorcu ranocelnikov« ne miši. Tu in tam se v mrazu zvrne z vej sinica in obleži, bi rekla, kakor zledenelo sončece. Ko sta zapirala verejo, sem ju poslednjič videla: Karlov obraz je bil siv, razbrazdan. Da, bil je star. Življenje mi je potlej spet enkrat pokazalo hrbet: Karlov, izrezan kot iz deske, in njen črni plašč.

V oknu je visel barometer. Zazeblo me je. Spustila sem se v kožuh pred kaminom in obšla me je neumna želja: imeti papagaja, ptiča filozofa, oblečenega v harlekina. Blebetal bi, uganjal kakor dvorni norec ceremonije in me gledal z otožnimi očmi. Ne boga ne priprošnjika ne človeka — človeka še najmanj: le papagaja.

Prišel je konec.

Vsi konci so otroci smrti. Suhceni in pamžki, ki rasto in se razraščajo. Ob njih pa tiho in slovesno stopa v meglo Velika mati.

Ogenj je ugašal.

Zleknila sem se in pognila z mize prt, tkanino težkih barv. Baltske Poljakinje jo tko ob leščerbi, v nočeh, ko čakajo može na čolnih z ribami. Pokrila sem se s tem izdelkom osamelih ženskih rok in se zagledala v mesečino.

Tudi predzadnjo noč vojne je bil mesec: spet in spet se je obešal, nekako utrujen, na nebo. Macesni so bedeli nad sotesko. Tam so se tolmuni blesketali kakor zlizani kovanci. Po krtačah je dišalo, po tramovju in po pajčevini.

Ta noč je zame in za Karla bila tako rekoč zaročna.

Iz doline sem prišla v okovankah. V nahrbtnik sem potuhnila steklenko vina, pol potice, majhno gnjat in srajco. Nataknila sem si grobe rdeče nogavice. Ko sem potlej gola legla na hodnične rjuhe, so visele v okencu, na križih, se sušile. Postelj majhna, natlačena s koruznico. Na zidu je umiral Kristus, osmojen od sveč, ki so mu jih iz roda v rod prižigali pod prsti. Pri bogcu je v kozarcu bilo šest muh in oljčna vejica.

Zamaknjena, brez diha sem gledala svojo ljubezen. Mesec ji je iz teme jemal kos čela s streho las. In ustnice: zavoljo tistih ustnic, se mi vidi, bi se Magdalena pri priči spet odpravila med magdalene.

Pri kozarcu z oljčno vejico je ležal samokres.

Karlo je čez moje rdeče nogavice poslušal v temo.

»Če pridejo, te ustrelim!«

Trikrat je takrat ponovil:

»Če pridejo, te ustrelim!«

Bila sem srečna.

Zgodaj zjutraj sva zaspala.

Ko je Simona Mučilnik odprla v izbo, je spričo najinih golot vzkriknila. Pladenj ji je padel iz rok in je zbežala v kuhinjo. Do poldneva je potlej klobuštrala, lonce prekladala in pred ognjiščem cepila tjavdan polenca.

Zbudilo me je sonce. Na pragu sem uzrla mleko, gnajt in glinaste črepinje sreče. Nasmehnila sem se. Karlo se je vzdignil z rjuh, spravil samokres in molčal vse do strašnega popoldneva.

Pod macesni mi je dal roko na ramo.

Spuščala sva se mimo globač.

Počila sva na deblu, ki je gnilo kraj poti, in takrat šele je zamorjeno rekel:

»Bojim se, Petka!«

Na nogah je nosil lepe škornje, pod suknjičem pa čisto srajco. Ves je bil zlikan, ves umit. Bila sem srečna, sive besede me niso prizadele: smrt, življenje, nič, vseeno, če je le bil Karlo tu.

»Zakaj, Karlo? Vojna je tako rekoč že na izdihu. Nemci bežijo, Mongolci pode žrebce na zahod, in četniki, na voz so naložili babice, slanino, peči, gramofone, karavane se vale, vale, sem videla, beli so v brade, beli v kučme — kaj se nama še lahko primeri, Karlo?«

»Vse, kar se še ni.«

»Kaj se vendar še ni?«

»Nič,« je rekel. »Vidiš, da živiva.«

In čez čas, na kolovozu, pod robidovjem:

»Vso vojno sem računal na smrt. Bila je pri meni, v nahrbtniku, nekako kot nogavice. Poslednjih ducat dni pa se bojim. Bojim se, Petka. Nemara me je prihranilo za poslednji svinec. Omahniti zadnjo noč, pomisli, gniti prvi dan miru! Spet in spet me obletava: zakaj bi ravno jaz prinesel glavo iz mesnice? Zakaj? Zakaj pa ne bi ravno jaz med mrtve legel? Zakaj?«

Na modri krpi je sredi oblačnega neba sijalo sonce.

Ptičje cvrkutanje se je treslo z vej.

Dišalo je po smoli, po spočiti zemlji, in čeravno me je Karlo ven in ven spominjal nanjo, sem začela pozabljati na vojno.

Pa se je steza ostro prevesila: prišla sva nad občinsko cesto. Karlo je bziknil, si položil prst na usta, potlej sva se stihotapila v leskov grm, ki je sam in kot košara bujen rasel na melišču. V grmu je bilo za dobro rjuho jase. Sklonila sem se k lini, z nožičem vrezani v šibje: cesta je, prašna, škrbasta, obdana s kamni, držala tik nad strugo. Globoko v skalah, komaj sem jo uganila po šumenju in po penah, ki so brizgale iz somraka, je divjala reka.

»Most,« je rekel Karlo. »Menda so ga postavili Napoleonovi vojaki.« Z oboka je štrlela v prepad ograja. »Razstrelili so ga naši. Ni kaj reči, mojstrsko: tovornjak ne more čez, pešec pa lahko. Nemce so strelci s Kobilje glave podirali z mostu kot keglje.«

»Ozka reč,« sem rekla, »in nevarna.«

»Brez skrbi, onstran že na pamet lezem.«

»Ampak kdor omahne,« sem dodala.

»Da,« je rekel, »kdor omahne.«

»Je steklo z mostu v reko že precej krvi?«

»Precej,« je zamrmral.

»Naše, njihove?«

»Njihove, saj sem rekel.«

»Hvala bogu.«

»Recimo,« je spet zamrmral.

Pod mostom je pošča jo grgotalo. Reka se je v živo skalo grizla, se v curkih vzpenjala, cefrala in v škafih padala nazaj. Zrušek se je bil zagozdil v korito, pa je voda zdaj metala v brano kamenje, brzice, pene, ihito in vrtince: otok se ni dal. Med železjem in razklanimi oporniki so kot na vrtni gredi rasle vrbe.

Razpotegnila sem se po Karlovi odeji:

»Ta jazbina je pravzaprav čakalnica!«

»Mhm.«

»Za imenitno nočno vrhovodenje čez most!«

»Mhm.«

Sonce mi je padalo na usta in na vrat. Po meliščih so grulili golobi. Zaprla sem oko, potlej drugo. Vedela sem, da bom zaspala. Poskusila sem pomežikniti, zaman: veke so bile kot vzdizni most iz svinca.

Ko sem se zbudila, mi je šlo na smeh.

Iz soteske je hrumelo.

V grmu je že bil somrak.

Karlov obraz je, kot iz kamna spraskan, tičal pri lini. Spominjal je, ne vem zakaj, na sv. Tadeja. Deklice smo ga pri maši rade imele, ker je nosil zlate šolne.

Zabrundala sem v hrumenje od mostu:

»Svet'ga Miklavža cerkvica,
notri je ena merkljica,
v turnčku pa zvončka dva,
bingelj, bongeje, ha, ha!«

Karlova roka mi je, potna in težka, zamašila usta: ko da mi hoče streti zobe.

V nosnice sem ujela smrad po nafti.

Zdrznila sem se.

Od daleč, najbrž iz bovške cerkve, je zvonilo.

»Nemci?«

Pokimal je.

Pred razbitim mostom so na cesti stali tovornjaki. Vojaki v dežnih plaščih so prežali v strmine in se kot samo z rokami pogovarjali. Debel častnik se je kraj poti ponižal k potrebi. Kakor angel je nad njim bedel okreten, suh desetnik. Dva vojaka sta se kakor mimo gadjih gnezd spustila po stezi čez most in legla k strojnici.

»V naju meri!«

»Meri,« je Karlo pokimal.

»Bo streljal?«

»Bo, če ne boš hitro ust zaprla.«

»Te ni nič strah?«

»Molči!«

»Samo vesoljni bog bi naju slišal!«

»Glavo izgubljajo,« je Karlo potlej rekel.

Ni več šepetal.

Čez čas me je pobožal po laseh:

»Rad te imam.«

Utihnila sem.

Na cesto so prišli častniki. Debeli je bil v usnjenem plašču. Vojaki so si prtili nahrbtnike, si na pasove obešali granate in si v torbice strelivo sipali. Ko je krdelo s častniki odšlo čez most, sem med vozili uzrla osem ranjencev. Deveti je bil slep, z obliži in z obvezo pod lasmi. Ranjenci so stali, eden, raklast, s čelado in brez hlač, je ležal. Noge je imel vse do pasu v mavcu. Spominjal je na mumijo.

Onkraj reke se je vojska stanjšala v gosjo vrsto in pospešeno ubrala pot pod noge.

Debeli častnik je ostal pri strojnici.

Tokraj sta dva bolničarja ranjencem vezala oči. Tretji, prav tako z rdečim križem na rokavu, je s kositrno golido oblival tovornjake. Ko je vzdignil zadnji pokrov, se je pokrižal, vrgel vžigalico in stekel do mostu.

»Brž, brž! ...« je kriknil in ukazal slepcu, naj mu dá dlani na ramo. Bedno verigo je odpeljal vzdolž grmičevja na most, se ustavil in si sklatil slepčeve roke z ramen.

Bolničarja z mumijo v šotorskem krilu sta čudaško nestrpno zagu-gala breme in ga v loku vrgla v prepad.

Vzkriknila sem.

Šotorka je splahutnila. Ranjenec je z glavo treščil v ruševine in se kakor sveča do pasu zagozdil. Mavčni del se mu je zvil in potlej zlomil čez kamenje. Bolničar, pokrit s puščavsko kapo, je drugemu ranjencu nogo podstavil, ga v prsi pahnil, žrtev je kot splašen ptič zakrilila in omahnila. Tretji ranjenec si je z obvezano roko poskusil sneti krpo raz oči. Pošastno je zarjul, podlegel sunku: čelada je zaškrtala v skale. Grozljivi krik je bolničarje razdivjal: s pestmi in s škornji so ranjence potiskali z mostu. Kot furije so se polotili slepca, ta se jim je hrbtensko umikal. Cvilil je kot pes, ko mu zaženejo oklešček med oči. Bíl je okrog sebe, kamor je udaril, tja ga je zaneslo. Rjul je, živalski kriki so se trgali v šumenje iz korita, v prasketanje tovornjakov, divje je gorelo pod akacijami na cesti. Bolničar s puščavsko kapo je potegnil bajonet in se v prežo sključil. Pa je slepec krevknil, se za glavo zgrabil, potožil in se kot v pernico prevrnil v temo.

Na cesti si je bolničarska trojka oprtala nahrbtnike in puške, debeli častnik je s svetilko rdeče znamenje pokazal, daleč spredaj so mu žolto odvrnili, Nemce je požrla noč in na nebo se je prizibal mesec.

Mesec, reka, smrad po scvrtni gumi, pekel na mostu, odšli hudiči in vsega preveč — srce se mi je kot izpreglo, šlo je kakor svojo pot.

Karlo si je pod odejo prižgal cigareto.

Med šibjem se je pasla mesečina.

Čedne sence, se mi je na lepem videlo, prav čudne. Vzpenjajo se iz prepada, pretikajo se skozi grme, v parih se sprehajajo po cesti. Glave se jim tresejo kot lutkam, roke v rokavih so jim dolge, lilaste. Mumija s čelado na očeh leži kot bela krsta sredi mosta. Oberoč sem razgrnila šibje: nič, cesta, kopriva, meglica. Z avtomobilskih mrhovin je kdaj pa kdaj zletela iskra.

Pa vendar — šum.

Šum, zategnjen, predirljiv.

Iz leskovja je kakor strah pogledal Karlo:

»Kričijo...«

V grmu mi je dal roko na hrbet in sva z glavo kot v kladi lovila tarnanja.

»Čuj, mater kliče!«

»Ne, Karlo, krohoče se!«

»To je drug! Oni prej je mater klical! Slišiš, spet!«

»Jim ne moreva v pomoč?«

»Sanjaš?«

»Vprašala sem, kako bi jim pomagala!«

»Dve bombi imam, obe iz aluminija.«

»Čemu bombe?«

»Potrebovala bi zidarski oder, vrv, škripec, žaromet, devet krst in mojstra mrličarja: iz korita bi rešila gomilo raztepenega mesa, mondur in stolčenih železnih gumbov. Vse to bi nemara pol ure drhtelo, tožilo, mi bi čakali, kadili, zaprli potlej krste in jih naložili na parizar.«

»Pojdi na most, vrzi bombe!«

»Čez pol ure bo brez bomb vse tiho!«

»Hočem, da jih vržeš!«

»Hočem, da daš mir!«

»Vrzi bombe, streljaj z brzostrelko!«

»Boš držala svečo?«

Sleherno besedo je pregriznil: ko da nohte grize.

»Karlo, prosim te, ubij jih!«

»Megla je brezno kakor vata zagatila.«

»Karlo, Karlo, slišim ga: spet kliče mater!«

»Tvoj se je pa nehal krohotati.«

Umaknila sva se v grm.

»Pravzaprav, res si strahopetec!«

Na lice mi je kakor vran, kot velik vran, pravim, padla Karlova roka. Bil me je, kot me še ni nihče in kot me nikdar več nihče ne bo. Potlej me je kakor s križa vzel v naročje in pokril z odejo.

Zeblo me je.

Izpod skal je noč jemala tožbe zavrženih soldatov.

Karlo je molčal. Kdaj pa kdaj me je pobožal. Kadar se je krik glasno utrgal, je zaprl oči.

Zaspala sem.

Ob zoru je iz brezna le še reka hropla.

»Vse tiho,« sem zašepetala.

»Že od polnoči. Zadnji je podlegel tisti, ki je mater klical.«

»Ga je slišala?«

»Najbrž... Matere imajo v srcu čuden telefon,« je potlej zamrmral.

»Karlo, se tako plačuje vsem soldatom?«

»Čas bo,« je rekel.

Skočila sva na cesto in se mimo sajastih okostij tovornjakov, vzdolž zabojev, napihnjenih konservnih škatel in zavitkov s prepečencem prihulila na most.

Voda iskra, pene so se v bujnih čipkah metale iz vrtincev in plju-skale v zlizane golobje sive skale.

Dišavno jutro, iz vrb so pele ptice.

»Teci!« je zaklical.

Spustila sem oči na otok sredi reke.

Na soldate, žolte, kot po boju razmetane okrog tovariša — ta je ležal kot prevrnjen obelisk iz mavca in obvez. Na krvava usta, na roke, polomljene in kot napolnjene s prašnim žaganjem — roke odsluženih pajacev na podstrešjih. Na oči: gledale so v koprive, v most, v lastovke na nebu, te oči — frnikole iz marmora.

»Petka vendar!«

Snela sem si ruto, porisano z gladiolami, in jo, namesto rož, v adijo vrgla v prepad.

Karlo me je zgrabil za zapestje in potegnil vkreber. Ptice so cvrkutale, po kamnih so martinčki čakali na sonce. Zláto je, mrzlo zraslo iz soteske. Šla sva mu naproti. Bilo je kot na koncu pravljic o svobodi.

Le da nič slovesno.

Nič junaško.

Čisto nič pravljjično.

Čez mesec dni so me s prtliakom »tovariša zdravnika« pripeljali v stari »dvorec ranocelnikov«.

Sedela sem na vozu, med kovčki, kakor prazen kovček. Po meni sta se, kot zavoljo grapaste poti, prevračali ljubezen in tesnoba: ta me je vse od mostu in ne samo v nočeh plašila.

Na poroki so me tete poljubljale s slinastimi ustnicami:

»Zdaj pa, zdaj, ko si srečna!«

Tete, ustnice in klavrna bengaličnost v čast moje poroke.

Med petrolejkami je kakor kralj Matjaž počival Karlo.

Ko je vojska svatov, mastnih prstov in zaripla, omagala, se me je ženin spomnil in odpeljal v zgornjo izbo, pred kamin. Obrnil je ključ v vratih, sédel na posteljo in se sezul. Potlej je zdehal, se slačil, prišel do pasu, se zvrnil na blazino in zaspal. Stala sem pri oknu. Na mojih prsih je venel poročni nagelj. Iz somraka so se vzeli griči nad vasjo, line v zvoniku, strehe, murve in meglica nad tolmuni.

Šumno kot iz kokošnjaka so se tete usule na dvorišče. Klobučki so jim stali na korajžo. V mrežice so spravile piščance, torte in steklenke.

Teta Berta se je pod sivo figo las napihnila in nekako zavriskala: v zamegljeno jutro je z dreves zletela jata vran.

Čez čas sem uzrla razoglavega svata: Karlov sošolec, z nedomačim imenom Marostar, je edini naokoli imel avtomobil, kračo s pokrpano platneno streho.

Za slovesnost si je izposodil bele rokavice.

Zdaj se je z dlanmi opiral na deblo, hlípal, si ob lubu hladil čelo, se s studom oziral in bruhal. Potlej si je z robcem očedil čevlje, nos in usta in se kot v ječo vrnil v hišo.

Obšla me je slabost.

»Dvorec ranocelnikov« me je spominjal na čakalnico, jeseni, ko jo izpod dežja popotniki naphejo, sključeni, nemirni, in ko vse smrdi po kislem, po žvepljenih sajah, po pečatnem vosku, na tleh pa se kot izpod psov nabirajo pod kmečkimi dežniki luže. Po hodnikih je vleкло. Na podstrešju je ponoči škripalo. Kadar se je utrgala nevihta, pa sem z laterno dirjala iz izbe v izbo spuščat polknice, se mi je videlo, v pljuških, bliskih, v plahutanju zaves, da se bo iz noči stegnila črna roka, krempljasta, kosmata.

»Preveč si občutljiva, Petka,« je govoril Karlo naveličano in zmeraj kot mimogrede. »Kje vse življenje dandanašnji lušči siromake! Zelenjadarja poglej, na primer. Sam brez roke, žena šantava, nič denarja pa preveč otrok. Zasedel je izpraznjeno kovačnico, porinil posteljo zad za ognjišče, in ko je treba zajtrk skuhati, pritisne sin na meh. Pol vasi se vsako jutro zbere gledat, kako bo s kuho. Saje lete pod strop, cvrčijo v loncih. Vsi se, najbolj pa stara dva, smejijo!«

»To, Karlo, to: smejijo se!«

»Bi zamenjala s tem hlevčkom, s temi zelenjadarskimi jaslicami?«

»Zamenjajva, ljubi!«

»Petka, noriš!« je kriknil.

»Karlo, žalostna sem.«

Dihal je kakor v snu. Nekako, bi rekla, smrčal od razburjenja.

Obstal je pred kaminom, v suknjiču na pozlačene in zvozlane vrvice.

»Ti si zdravnikova gospa!«

»Ustvariva si gnezdo, jaslice, božični hlev, kar hočeš, preženiva mraz!«

»Doktorjeva soproga!« je kričal.

Zgrabil me je za roke, me tresel.

Ko sem ga takóle gledala, oči brez obrvi in lička, krvavo popudrana, puransko ogorčena, sem se z bolečino zdrznila: pravzaprav zakaj tako vdano ljubiš to ljubezen?

»Kako, kaj?« me je spet stresel.

Zdirjal je mimo kamina:

»Doktorjeva žena si!«

Pogledala sem mu v razmršene lase:

»In potlej?«

»Kako, kaj potlej?«

»Kaj je to, Karlo? Ne razumem.«

»Doktorjeva žena, vendar!«

Nisem razumela, pa sem vrgla tjavdan:

»Več vas je doktorjev, bolj ljudje tiščijo k padarjem!«

Karlo se je skremžil, visoko vzdignil roko, izpod suknjiča mu je pogledal gumb na spodnjih hlačah. Ni udaril: pobledel je in se kakor obstreljen obrnil.

Nemara niso vse »zdravnikove gospe« tako strastno hotele zapustiti »dvorec ranocelnikov«.

Hišo so bili sezidali obmejnim častnikom za stanovanje. Ampak to je bilo v preteklem stoletju.

Pozneje so konjušnico prezidali v kurnik, pralnico in ropotarno, in dvorec namenili ranocelnikom: pet, šest let so vedrili pod napušči, poslušali vrane, si brisali ščipalnik in pri oknih gledali snežinke, kako jih veter klati iz noči. Potlej so prešteli novce, hlapec jim je na kočijo znosil češke sklede, lovske puške, pletene kovčke, knjige z okovanimi platnicami, jih na vlak odpeljal, zbogom. Pripotoval je novi ranocelnik, ves je dišal po neznanju, vsi hribi in doline so mu bili na voljo: z bulami, z mrzlicami, s krvavimi sesirki in s skrivnostnimi madróni.

Vsi, vse, molče, na razpolago.

In pokopališče.

Sèm me je torej moj Karlo pripeljal — še hvala mu nisem rekla. Poredko je prihajal, včasih blaten do gležnjev in enkrat celo strgan, s palico v rokah. Pa zmeraj kot zastrta laterna, tako da je samota bila še bolj samotna. Čakala sem ga s sanjami, čakala s hrepenenjem, zmeraj spet kot kraljeviča: pa je prikašljaj, v oglatih čevljih, v prepasani bundi, z zguljeno torbo. Le zakaj, sem kdaj pa kdaj pomislila, ne nosi polcilindra, ščipalnika, viržink v prsnem žepku, tako včerajšnji, ves naveličan in pa tak, ko da me ne bi smelo biti.

Tu in tam ponoči je tiho stopil v spalnico in počepnil k panju, ki se je potil v kaminu. Včasih je ostal. Drugič spet je pokadil cigareto, zašklepetnil s tobačnico — na pokrovu je fazan držal v kljunu rožo z monogramom — in odšel v sinji, žolto popikani dopetači: bilo mi je, ko da odhaja zvezdnato nebo.

Neke noči, ko sem mu gola in spokojna ležala v naročju in so me kot rdeči listi pokrivali plameni iz kamina, sem rekla:

»Karlo, rada bi otroka.«

Gledal je v ogenj.

»Ne,« je zamrmral.

»Zakaj ne? Mož in žena sva in ta avstrijski dvorec bo manj pust, če bo po njem razbijal, kričal, jokal, se potepal najin sin. Slišala bi svojo kri in ne samo strahov! Le jok in krik otrok bi v to vojašnico naselil sonce.«

Nasmehnil se je, se dolgo smehljaj.

S Karlovega bedra sem pogledala navzgor in videla samo čeljust, podobno zajcu za sezuvanje.

»Jok in krik, Petka?«

»Da!«

»In vse bo le veselje, mir?«

»Da.«

»Ljubezen.«

Spustil me je iz naročja.

Z glavo sem udarila v pod, posut s pepelom. Potlej me je kakor z vilami pribil in vse do ranih ur se nisem več pobrala:

»Jok in krik in škripanje z zobmi! Pomniš? Strahopetec, si očitala, ker nisem maral vreči bomb in streljati v spokojnost sredi ruševin pod mostom! ... Zjutraj pa se je v sotesko naselilo sonce.«

Zaloputnil je, se v kuhinji oblekel, sneg se je srebrnkasto bliskal v mesečini, škripal je pod Karlovimi škornji — ko da lačna roka lomi prepečenec. Drevesa, kakor na kolenih v temi in z vejami, vzdignjenimi kot v prošnjo, so mi ga potlej skrila. Ampak te dvoriščne scenarije nisem videla. Saj je bilo zmeraj enako, pozimi je škripal sneg, poleti gramoz.

To noč je pred kaminom prvokrat zadišal poljski EMIR.

Kdaj mi je bil Karlo zadnjič rekel: Rad te imam...?

O mostu nisva nikdar govorila. Za usodo nemških trupel sem docela po naključju zvedela, pozneje, na poroki, zjutraj, ko so pijane botre pele:

»Mi se imamo radi!«

Magister Leksi je zablodil k peči, v kot, k Marostarju, potlej sta družno navila gramofon. Leksi, lekarnar, Kobilja glava mu je vzela oko, roko in sanje. Zaradi pijače so ga že nekajkrat v bolnišnico zaprli: očito je pil mleko, na skrivaj pa žganje, nikoli v krčmah, zmeraj sam in trideset let star. Kadar je ponoči slišal fante peti, je pritekel v vojaškem plašču. Prazni rokav mu je frfotal. Čez čas je z glavo na zavihkih od-taval med vrtove, k Soči, ta je kot položena dihala vzdolž čeri, in pod murvami ponajvečkrat tudi zaspal.

»Obsojen je na smrt,« je rekel Karlo, ko so magistra še enkrat vrnili iz bolnišnice.

Vtem mu je v mestu žena zanosila z dimnikarjem. Karlo mi je sliko pokazal: majhna, srčkastih ustnic in s frufrujem do zavihanega noska, nič posebnega.

»Zaradi takšnegale nič posebnega si je že dosti moških prestrelilo glavo.«

»Naj postanem, Karlo, nekaj nič posebnega!«

Nasmehnil se je:

»Saj, smrt mi želiš!«

»Mi se imamo radi!« so vreščale botre.

Marostar je grizljal cigaro, Leki je pa pravil:

»Dober teden so pod mostom ležali. Kljub senci in studeni vodi so se spremenili v pošasti. Sonce je pripekalo. Ko smo zmogli krsto, dva voznika, škripec in vrv pa ducat Nemcev — ubili ste jih, pomagajte! — se je pooblačilo. Tri dni so strele kakor na strelišču treskale. Vode so narasle. Kamni, veliki kakor skrinja, so bobneli v koritu. Četrto jutro smo na konje vrgli plahto. Izpod mostu se je kalno kadilo od vodnega prahu, na zruških je samevala čelada, ujeta za železni drog, trupel pa nikjer. S kavljji in z drogovi smo plitvine pretaknili, tolmune prebrali, nič. In vse do danes nič.«

Tako se je končala zgodba o zavrženih soldatih.

Devet lobanj je devet mater devet mesecev čakalo, sem potlej čustvovala: iz nič so prišle v svet in se vrnile v nič.

Da nima Karlo prav?

Gledala sem na dvorišče.

Drevje se je osipalo.

Kure so postajale zaspane.

Popoldan se je krajšal.

Mrzlega jesenskega večera sem zapustila okno, postala pri kaminu, sedla, potegnila iz predala pisma in pri sveči zaokrožila:

»Moj mili, če ni vojn, se vojaki proti ženskam bijejo. Pa ti vseeno iz srca želim...«

Kaj neki?

Med naju se je vzdignilo, bi rekla, kakor plot iz siršča. Najbrž je upal, da bo moj smeh požlahtnil volhke stene »dvorca ranocelnikov«. Ampak odkar sem videla na mostu rjuti nemške ranjence, ne zmorem smeha. Ko da sem bolna. Bolniki dolgočasijo... Zakaj me je poročil?... Ljubim ga. Mar še ne ve, kako sem vsa njegova? Morda ga ravno vdanost dolgočasi? Saj se mi smili, hladen je kot žarnica v smeteh.

Na lepem sem si rekla: Lažeš! Prikrivaš si. Saj vendar nisi sedla zaradi pisma Karlu.

Sveča je plahutala v svečniku iz rdeče gline.

Ko sem se vzdignila in šla po izbi, sem že natanko vedela, kdo se bo vzel iz mraka. Mehko me je prevzelo, ko da slišim iz vasi prepevanje. Eno tistih žalostnih, o ljubici, vojaku, črnem lesu. Postala sem, pa slišala le dež, ki je po žlebu štropotal.

In ko da ga kazalec riše v potno okno, se je prikazal Lek: blede čelo, ohlapna usta. Usihal je v čumnati, na velikanski postelji. Tam sta pred vojno dve postarni šivilji spali z bersaljeri. Rjuhe kiselkaste, na žeblju plašč z odtrganim dragonarjem, na mizici pa vrč z umetno rožo. Pod to grozanskostjo iz voska — kadar za takšne rože slišim, me k bruhanju posili — pod to pobarvano lažjo so bile škatlice, brizgavke, stekleničke in tablete. Karlo mi jih je prinašal. Potrpežljivo je sedel, kadil in si beležil, kar se je vzelo Lekiju iz ust. Ko pa se je magister vrnil iz blodnjavih izb, kjer gomezljajo pajki, škrbe lutke, pošastne morske zvezde, utopljeni, oblečeni v Miklavže, ko se je Lek upokojil in si otrl znoj, je Karlo šel. Nemara bi ga Lek takrat najbolj potreboval — Lek, pod odejo, z roko na trebuhu, ki se je napenjal, sam, čeprav se je iz mesta pripeljala tašča, da bi ga pospremila v grob.

Tašča, moj bog, kakor večina tašč: ruta na laseh, kocina pod obradkom, torbica s pokvarjenim patentom. Prišla je zaradi vesti ali preprosto iz samaritanstva, saj bi po Lekiju bila le bore zapuščina: plašč, ki je po bitkah dišal, shojeni vojaški škornji, troje belih srajc in pa pečatni prstan.

»Zlata ženska.«

»Vešča,« je Karlo mrmral.

»Vešča, Karlo?«

»Vešča!«

Ni se potrudil razložiti.

Kdo bi stregel Lekiju ob zadnji uri?

Mar pomočnica, zlizana, koščena v boke, dolgih prstov in z napol kozavim licem, ki je bila v lekarni dobra kvečjemu za sirupe proti prehladu in za metlo?

Zamenjala sem voščenicu in mirno zapisala:

»Mili, moj najdražji, noč je. Z nevajeno roko ti bom zaupala, kar ti z besedo ne bi nikdar niti mogla niti marala. Ptice pobira mraz, nas pa včasih bolečina, ki se ji reče žalost. Nisem stara, čedna sem, čeprav ne lepa. Sodim, da me je narava kipurila z užitkom. Zakaj ti to pripovedujem? Najbrž zato, da se legitimiram. Vidiš, vojna je že dolgo proč, navade se pa niso še skadile. Vojna vas je v svoji strašni kuhinji potla-

čila v strojček za meso — moj bog, primera! Nekoč sem se, še punčka, z raklo vrgla proti fantom, ker so s fračo liščka stolkli z veje. Nimam ·
lepih spominov na božiče. Sneg je bil s krvjo pobrizgan. Še danes je uganka, zakaj so, meni v čast, giljotinirali moje najljubše kokoši. Nesporazumi. Pozneje sem spoznala, da je v življenju več nesporazumov kot je poleti komarjev pokraj Soče. Roji nesporazumov, in pod njimi človek, nekako opikan. Zakaj ti pišem, Lekij? Rada te imam. Tako si sam, da ti nemara niti hrepenenje ne bi zmoglo na pomoč. Hrepenenje pomaga le naivnim. Tistim, ki jih je življenje na balin ostriglo, pa nič več. Ljubila sem te, Lekij, ker si čist. Toliko je danes mila, pa tako je malo čistih... Mene, Lekij, sploh ni, ne sme, ne more biti... Glej, otroka si želim, čeprav obsojam svojo mater, ker ga je želela. Tu in tam ponoči kot iz križevpotnih sanj potožim: O, mati, zakaj ni poštnega urada na oblaku, kjer so angelci! Po spočetju bi ti na zemljo poslala brzojavko: Ljubim te, ljubi še ti mene: abortiraj!... Lekij, pravijo, da si naredil nekakšen počasni samomor. Da ne bi po krogli, govore, si po pijači segel. Zavoljo te boleznij je jesen še bolj jesenska. Naša vas je kdaj pa kdaj kot vrt kopriv. Sivo zelena, razmršena vsečnost, srca pa pod zemljo. Hočem reči, srca umrlih. Zebe me v prste, nečitljivo pišem. Morala bi govoriti, Lekij, pismo je le pisemce, ki največkrat nič ne pove. Je kot tableta, Blažkov žegen. Kako ponosno bi s teboj hodila, žena, ljubica, priležnica, skratka in nemara smešno: Eva. Sprehodi ob nedeljah so menda malomeščanščina. Nekoč me je nekdo kanil nekako posiliti. Propadel je in s črno jezo pod očmi zaklel: Malomeščanka!... Lekij, zebe me. Hvala ti, prek tebe sem spoznala, da je življenje plehko le zavoljo plehkij. Spominjam se, kako si dirjal skozi vas na vranem konju. To je fantek, sem si rekla, ki se je prav nič peklenski vrnil iz pekla. Najbrž smo te zato ženske gledale izza zaves: ženska se včasij ne zaveda, koliko je matere v njej. V zmagoslavnijh dneih so nas poplavili heroji: čevljarčki, tolstij kuharji, pisarji. Vse se je nasršilo, izpršilo, pa se je oko spočilo na mladeniču brez roke in z otožnostjo v očeh. Ranjenij Apolon so te ženske klicale... Lekij, rada te imam od dne, ko si jahal pred vprego s krstami, z vrvmi in s krampi po ubite Nemce. Prvič sem te tistikrat uzrla in že ob misli nate potlej zmeraj povasila oči. Temna je noč in stenj cvrči v opombo. Ljubim te. S solzami te poljubljam. Nikdar in vendar zmeraj samo tvoja Albertina.«

Res sem jokala.

Prestrašeno sem solze s pivnikom popila.

Komu sem pravzaprav pisala?

Karlu, samo Karlu, skritemu pod Lekijjevo masko. Lekij me je bolet, Karla sem ljubila, oba je vojna zmogala. Saj so me še Nemcij sredi

brezna prizadeli. Čeprav mi ob besedi Nemeč srce nikdar ne zaigra. Živalsko hlipanje, rjojenje, spokojni mesec, ranjeni gladiatorji v hribovskem amfiteatru, tista strašna noč me je zlomila. Nisem grešila zoper Karla! Takrat mi je pero samo usmiljenje držalo. Hitro potlej sem napisala še dve pismi. Naslova dveh na smrt obsojenih in mladih sem prepisala iz Karlove beležnice: Miha Curk, ribiški čuvaj, in Jožef Rušič, mlinar. Pri obeh je mežnar že za vrv grabil.

Tu pa se, bi rekla, zgodba zvrže v grotesko.

Stara Jermolica, ta me je iz dolgčasa uvajala v mojstrstvo omak, je vrgla ribe, zavite v trtno listje, na stolico.

»Od mrtvih se je skobacal, bog me v knjigo ne zapiši!«

»Kdo?«

»Miha Curk, čuvaj!«

»In...?«

Starka se je obrnila:

»Viktorija, pijanka, ki posoja potrebuježem in cipam izbo, mu je poslala pošto: Moj migovček, moj roženkravt, moj rožmarin nečedni! Krčma, čevljarji in mlekarji se že poltretji dan režijo. Curku pijačo plačajo, ga vzdignejo na mizo, Miha bere pismo, svileno podloženo...«

»Nehajte!« sem kriknila.

»Kaj sem rekla?«

»Nehajte!«

Ko sem v spalnici odprla okno, zakaj obhajala me je slabost, sem na stezi zagledala preprihano postavo Mihe Curka. Zvrtelo se mi je, in ko je zgrabil za tolkač na vratih, sem zaklicala v kuhinjo:

»Recite, da me ni!«

Starka je zdrdrala, da bo »gospa doktor nazaj šele zvečer«, spet zapahnila, pripetála in se razjezila:

»Preveč ste sami! Človek, pravijo, zbolí tudi za strahom!«

Zvečer sem si obula škorenjce in poiskala Karlov samokres.

Ko se je Miha Curk prihulil, sem mu šla nasproti:

»Želite?«

»Nikogar drugega, če le mogoče.«

Prižgala sem bila vse laterne. Zdaj je pod oboki kuhinje v »dvorcu ranocelnikov« bilo kot pri polnočnici.

Miha je mežikal, sédel in se po komolcu praskal kakor opica.

»Gnusite se mi!«

»Ne le vam.«

»Menila sem, da potrebujete tolažbo!«

»Samo denar, gospa.«

Podržal je roko v zrak, jo v zraku praskal in potožil:

»Tako zares sem zaigral komedijo, da komaj na nogah stojim: najraje bi se šel kot za na večno pot spovedat.«

»Po kaj ste prišli?«

»Po denar.«

»Kako ste ugabili, da sem jaz pisala pismo?«

»Pol palca pametnejši sem kot drugi, čeprav premalo bister, da bi pisanju vzrok potuhtal. Me pa tudi, brez zamere, ne zanima. Seznam vaščanov hranim tu, v glavi. Vsak je, bi rekel, kot rekrut pregledan. Vi ste bili kot zapečateni kuverta. Pa sem jo odprl pa z žalostjo spoznal, da bo zdravnikova gospa dobila obisk.«

»Omenili ste denar.«

»Natanko, gospa, zato predlagam: jaz vam papir in častno besedo. Grob bo klepetulja v primeri z menoj. Vi pa na žuljavo dlan delovnega človeka toliko, kolikor veljajo kovček iz lepenke, čevlji in obleka. Kot mozolj se hočem stisniti vaščanom iz spomina! Poldrug mesec sem umiral, zdaj pa bom poskusil samomor.

Do vrat sem ga pospremila s petrolejko.

»Vseeno, če mi ne verjamate, gospa: res mi je nerodno, da ste ravno name naleteli. Kaj morem! Kreljut se tudi angelom pomoči v gnojnico, če odpove višinomer.«

Spravil je denar in se izgubil v temo.

Oprla sem se na rožanec, porinila roke v žep in trčila v Karlov samokres.

Nasmehnila sem se.

Pa so me koraki na stezi pahnili kot iz dremeža.

»Kdo je?«

»Oh, kdo, za vraga!«

V oči se mi je vrgel snop iz Karlove svetilke.

Razširila sem roke za objem, pa jih je s torbo sklatil in si v veži slekel plašč. V kuhinji si je z dlanjo oči zaslonil, šel vzdolž petrolejk in saharinasto pogodrnjal:

»Slovesno...!«

Vsa majhna, vsa zaljubljena sem rekla:

»Kot pri polnočnici!«

Mračno je povzel:

»Vse zvezde si privlekla izpod strehe.«

Požmurkal je:

»Kje je pa Jezušček?«

»Ni ga, ne bo ga, če se boš Marije izogibal!«

»Te si zmeraj znajo mimo Jožefa pomagati.«

»Ni vsak zdravnikov nauk zlato!«

»Ne nauk, samo ugotovitev.«

»Ne razumem.«

»Všeč so mi ženske, ki včasih ne razumejo.«

»Prav, ampak še zmeraj ne razumem.«

Pest se mu je mehko razklenila:

»Leki je umrl... Nag in siv počiva na odeji. Na nogah si nohtov že dolgo ni ostrigel, kot žlebički so se mu pod prste zvili. V roki stiska robček... Te zanima ali naj končam?«

»Nadaljuj!«

Zazeblo me je.

Z dlanmi sem si obraz objela.

»Karlo, nadaljuj...«

»Se ne boš cmerila?«

»Ne bom se.«

»Od Nemcev, pahnjenih z mostu, potegneš solze kakor vodo na stranišču.«

»Primerica iz romanov Pitigrillija.«

»Zrasla je na mojem zelniku!«

»Naj bo,« sem se nakremžila v nasmeh.

Bil je videti nesrečen, ker se mu prepir ni vžgal.

»V zadnjih, precej zmedenih prividih, je suval po blazini, požiral zrak in stokal: Saj vsi vemo, kazen za rojstvo je smrt! Zakaj trpljenje? Rojeni iz praznote v praznoto, da bi se potlej spet vrnili v praznoto? Mati, mamica, ljubim te, ljubi še ti mene: abortiraj!...«

Počakal je, privzdignil veke, me pogledal.

Usta so se mu posilila v šobo.

Takrat šele sem opazila, da navaja iz beležnice.

»Starka mu je izpod glave scukala blazino, da je ne bi v kolena zeblo, pokleknila je, zavekala molitev za umirajoče. Ob teh priprošnjah se je Leki ovedel, zamrmral je, ji poskusil nekako zapreti usta. Pa mu je le štrcelj kot odrezan pasji rep zatopotal po rjuhi.«

Zaprla sem oči.

»Vsej tej mizeriji sem hrbet pokazal in stopil k oknu. Po cesti je drdral koleselj. Čez čas je s klanca nočna straža prikorakala. Peli so in zadnji, ta vojščak se je strašansko drl, je nosil pod hrbtom razstavo krp na hlačah: prva štirikotna, vrh te trikotna krpa, tretja, prišita z grobo črno nitjo, pa okrogla in s številko 100. To izum je Pelegrina, en zavitek, dva cekina, Švejk! So mar pri nas že vprašali vrhovnega krojača-general, kaj razume pod besedo sabotaža?«

»In Leki?« sem ga prekinila.

»Umiral je.«

»Mu nisi pomagal?«

»Nisem.«

»Bil si mu prijatelj...«

»Gledal sem in z grozo tuhtal, kdaj mi bo spet treba v uniformo, ki spreminja zdrave fante v zadrežne krevlje.«

»Tuhtal si?«

»Saj sem rekel!«

»Leki je umiral, pa nisi pomagal?«

»Ko bolnik prestopi pomišljaj pri fifty-fifty, se umaknem. Onkraj črte je ozemlje gospe smrti, tam ni kaj početi. Lahko le gledam.«

»In beležiš.«

Pokimal je:

»In si beležim!«

Iz kotlička je zajel za korec mlačne vode. Vzel je ščetko, zobno pasto, se sklonil nad lijak, grgral, kašljal, se obrnil — bel okoli ust, v kolobarju, kakor klovn — in povedal:

»Gledam na cesto, starka vzkrikne, se ozrem in vidim: Leki si je v usta tlačil pismo. Na lažno oko je bolščal, na zdravo mižal. Hotel je nemara pismo strgati z zobmi. Roke nekako ni uspel več vzdigniti do glave. Zeval je, hlatal, znoj se mu je zlival s čela. Strahovit napor. Ko se je vendarle dotaknil pisma — ko da ga poljublja — ga je na mah svinčeno pregrnilo, obradek mu je zaštrlel, konec. Starka mu je iztrgala papir: Ves dan je jokal, bral in prosil: V krsti mi obraz pokrij s tem pismom! Ko je vas slišal po stopnicah, pa je pisanje pod odejo skrtil... Potegnili sem rjuho Lekiju čez glavo, vrata zadrlesknili. In zdaj sem, vidiš, tu!«

Zagrgral je, vrgel ščetko v kozarec in si s palcem ustnice obrisal:

»Tu, Petka!«

Ko da sem iz kock.

In ko da se podirajo.

V spalnici je ogenj gorel. Preproga pred kaminom, široka kakor postelja, je v rdečem plapolanju bila kot iz koral. Padla sem v tisto rdeče migetanje. Karlo je pokleknil, bil je v srajci, zavihanih rokavov, z verižico na hlačnem žepku.

»Kaj je, Karlo?«

»Začetek konca, Petka!«

Povesila sem glavo:

»Če naj bo tako, če ukazuješ... Ti že veš. Nekaj ti pa moram reči: še pomniš nemške ranjence pod mostom?... Lekiju sem poskusila pomagati, mu zlajšati poslednje ure. Življenje je iz dneva v dan bolj mrzlo. S pismom sem hotela vžgati leščerbo, da ne bi Leki prazne roke vzdi-

goval, ko bi odšel v noč. Nič več. Nedolžna sem. Da pa je vse, kar sem povedala, resnica, bodi priča otrok, ki ga še ni in ga nemara nikdar več ne bo!»

Pri teh besedah me je Karlo zgrabil, zvrnil in poljubil: pa je jemal le manekenko, kip, kaj vem, lutko iz izložbe.

Prvič in kljub EMIRU.

Ko si je ogrnil svoje »zvezdnato nebo«, je z gubami užaljenega samca zamrmral:

»Je še podrobnost, Petka, ki te bo zanimala: Lekiju pod posteljo je večča položila vedro mrzle vode. Da bi uplahnil. Zbogom!»

Zjutraj si je Jermolica sezula velike galoše, pobožno kot pri obhajilu použila turško kavo in mi povedala o samomoru Mihe Curka: žlota je na produ, tik nad vodo, našla obleko, čevlje in perilo. S spodnjih hlač je visel listek:

»Ljubi vaščani, oči so vam klopotci, usta pa brez zob kot kurji zadek — samo zato se niste še požrli, le osvinjali. Vās naj vzame vrag, bog pa naj se mene, grešnika, usmili. Miha Curk, čuvaj.«

Čeprav še zdaj ne vem za vzrok njegove jeze, sem Mihi zaželela srečno pot najbrž čez mejo in se zagledala v dež, ki je z bleščečimi se vrvicami kapelj vse niže vezal meglo k tlom.

Dišalo je po zapuščenem polju.

Tudi nocoj dežuje.

Ne morem spatí.

Na Karla mislim misli, ki so hrepenenje. Gola, na preprogi, panj razpada v zublje.

Kako nebeško je bilo visoko v hribih, ko je smrt prežala in je pod osmoljenim razpelom ležal samokres.

»Če pridejo, te ustrelim!«

Najlepše je bilo takrat.

Potlej sivina.

Nestrpno pričakovanje ničesar.

Včasih, in vse bolj pogosto, si na srce pritisnem samokres.

Grobi, napeti, Karlov samokres.

Zunaj sta kot zmeraj samo noč in Soča.

Iz romana Zarjavele medalje